

V e g y e s e k .

Az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya 1887.
február hó 20-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.

Jelen volt az elnökön és titkáron kívül 30 szakosztályi tag.

1) Elnök a közgyűlést a következő beszéddel nyitotta meg:

„Tisztelt tagtársak!”

A közgyűlés napja szakosztályunk életében olyan, mint az évforduló az egyes ember életében. A mint az évforduló alkalmából számot adunk magunknak arról, miképpen teljesítettük kötelességünket és következtetést vonunk a jövőre nézve: épen úgy tesz a közgyűlés alkalmából szakosztályunk is. A titkári jelentés van hivatva számot adni arról, mennyiben sikerült a múlt évben is azok intencióinak megfelelnünk, a kik itt Kolozsvárt egy az orvos- és természettudományokat művelő és terjesztő egyesületet alkotni akartak és e végből a kolozsvári orvos-természettudományi társulatot megalapították, mely jelenleg, mint az erdélyi múzeum egylet egyik szakosztálya, folytatja működését. Az egyetemes kép kétségkívül kielégítő. A titkári jelentés tagadhatlan tanubizonyságot tesz majd arról, miképp szakosztályunk élénk munkásság által törekedett kötelességét teljesíteni s ez által hazai tudományosságunk felvirágzásához a maga részéről is hozzájárulni. E törekvést igazolja az üléseknek a szakosztály, szellemi életét fenntartó tagjainak számához viszonyítva, aránylag nagy száma és az Értesítőben közzölt előadások belső értéke. Az ezekben nyilvánuló sikerért első sorban mindazoknak tartozunk köszönettel, a kik szakosztályunk működésében szellemi munkásságukkal activ részt vettek, azután mind azoknak is, a kik anyagi támogatás által egyáltalán lehetővé tették a szakosztály működését, kivált tehát anyaegyletünknek. Midőn azért az igen tisztelt tagtársaknak és az egész múzeum-egyletnek mélyen érzett köszönetet mondok, egyszersmind szives támogatásukat a jövőre is kikérni el nem mulaszthatom. A titkári jelentésből megméltóztatnak győződni, miszerint a választmány arról is gondoskodni igyekezett, hogy az Értesítő minél elterjedtebben ismertté váljék, jelenleg pedig azon fáradozik, miszerint szakosztályunk munkásságáról a világirodalom is rendes tudomást nyerjen és reményünk van, hogy anyaegyletünk, ha viszonyai csak megengedik, jól felismert saját érdekében is, az e célra szükséges anyagi támogatásban készséggel részesíteni fog.

A hol egyedül az ismeret és igazság kutatása és terjesztése a cél, ott egyesek még oly fáradhatlan munkásságának is közvetlenül vajmi kevés érintőpontja van az étellel, azért zajtalan munkásságuk eredménye nem ritkán még az

érdekelt szakférfiak figyelmét is elkerüli. Nem oly könnyő történhetik az meg, ha mindazok, a kik a kultura fejlesztésére és emelésére első sorban hivatvák, együtt működnek, munkálkodásuk eredményét üléseken egymással közlik, megbeszélnek s majd közösen közzé is teszik. Szakosztályunk első s fő feladata épen városunk orvos-természettudományi szakférfiainak önálló működő góczézá szolgálni s azért szükséges, miszerint a szakosztály ülései és az ezekről jelentést tevő Értesítőnk teljes tükörképét adják az itt folyó egész orvos-természettudományi munkásságnak.

Azzal a meleg óhajttással, hogy a jövőben szakosztályunkban az élet még erőteljesebben lüktessen, üdvözlöm a megjelent t. tagtársakat és bátor vagyok megnyitni szakosztályunk ez évi közgyűlését. Midőn még az ez ülésről szóló jegyzőkönyv hitelesítésére Szenkovich Márton és Maizner János tag urakat megkérem, a szakosztály fíradhatlan titkárát, Dr. Koch Antal urat, felkérem jelentésének előadására.

2) A titkár felolvassa a következő jelentést:

Tisztelt közgyűlés! Szakosztályunk 1886. évi működéséről számot adandó mindenekelőtt ki kell emelnem, hogy az több évek során elkészített rendszer medrében mozgott és így kiválóbb mozzanatok nem fogok jelezhetni; megnyugvással mondhatom azonban, hogy a szakosztály azon az uton, melyet választott magának, a múlt évben is biztos léptekkel haladt kitérőt célja felé, s hogy ha működését összehasonlítjuk egyéb hazai, sőt külföldi kisebb egyletekével is, nincs mit szégyenkezniünk, mert viszonyainkhoz képest becsülettel megállta helyét.

A szakosztály a lefolyt évben 4 választmányi ülést tartott, melyen a felmerült ügyek elintézését nyertek. Ezen ügyek közül néhány fontosabbat ki kell emelnem. A hazai orvosi és természettudományi társulatokkal a csereviszonyt a múlt évben is fenntartottuk és pedig a következő kilenczcel:

1. Magyarhoni földtani társulat Budapestén.
2. Magy. kir. természettudományi társulat Budapestén.
3. Délmagyarországi természettud. „ Temesvárt.
4. Természetrajzi Füzetek szerkesztősége (ill. a nemzeti múzeum természetrajzi osztályai) Budapestén.
5. Magyarországi Kárpátgyesület Poprád.
6. Biharmegyei orvos-gyógyszerész és természettud. egylet N.-Várad.
7. „Magyar növénytani Lapok“ szerkesztősége. Kolozsvárt.
8. Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften in Hermannstadt.
8. K. k. naturhistorisches Hofmuseum in Wien.

A választmány figyelme azonban továbbra is irányult. Ujra fölvette a már régebben felmerült tervnek, miszerint az „Orv. t. t. Értesítő“ eredeti szövegének bő német kivonatát is adjuk, és így a külföldi tudományos társulatokkal is csereviszonyba lépünk, taval kedvezőtlen anyagi viszonyok miatt elejtett fonalát és az anyagylet igazgató-választmányánál megtette a szükséges lépéseket, s van is reményünk, hogy a terv még ez évben valósulni fog.

Értesítőnket továbbá tiszteletből megküldöttük:

1. Nagymélt. Dr. Trefort Ágoston vallás- és közokt. minister urnak.

2. Méltós. Dr. Berzeviczy Lajos, vall.- és közokt. államtitkár urnak.
3. Méltós. Dr. Markusovszky Lajos, vall.- és közokt. minist. tanácsos urnak.
4. Nagy hazánkfia Kossuth Lajosnak is, azon incidensből, hogy 1885-ben Nápolyban időzött tagtársunk Dr. Daday Jenő előtt kifejezte volt óhaját szakosztályunk tudományos működésével megismerkedni, az „Orv. t. t. Értesítő“ eddig megjelent összes köteteit, diszesen bekötvé, megküldöttük.

Ajándékba kapják Értesítőnket:

1. a helyi egyetem könyvtára;
2. a helyi tud. egyetemi kör;
3. a helyi orvostanhallgatók segély egylete;
4. a helyi tanárjelöltek " " ;
5. a budapesti m. kir. tud. egyetem könyvtára;
6. a " " " egyetem orvostani tanártestület könyvtára;
7. a magy. kir. orvosegyesület Budapesten.
8. a " " egyetem orvostanhallgatók segélyző- és önképző- egylete Budapesten.

Ismertetés végett az Értesítő megjelent számait és füzetait a következő lapoknak küldöttük a múlt évben:

1. Kolozsvári Közlöny, 2. Magyar Polgár, 3. Ellenzék, 4. Nemzet, 5. Pesti Napló, 6. Egyetértés, 7. Pester Lloyd, 8. Budapesti Hirlap, 9. Pesti Hirlap, 10. Vasárnapi Ujság, 11. Ország Világ, 12. Fővárosi Lapok.

Bőven gondoskodva volt tehát, hogy kiadványaink lehetőleg elterjedhesse- nek és ismertekké váljanak szerte e hazában. Ezen törekvésünket a m. kir. természettud. társulat is elősegítette az által, hogy a természettudományi szak működésének ismertetésére általánosan elterjedt közlönyében elegendő tért nyújtott. Ha mindezek daczára nem sikerült nagyobb számú pártoló és működő tagot gyűjteni és csoportosítani szakosztályunkban, annak oka talán nem a szakosztályon belül, mint inkább a kedvezőtlen viszonyokban keresendő.

A szakosztály szellemi munkásságának terménye, az „Orv. term.-tud. Értesítő“ terjedelme a múlt évben újra meghaladta az ígért 30 nyomtatott ívet, a mennyiben

az orvosi szak 15 $\frac{1}{2}$ ivnyi
a term.-tud. szak 15 " és a
a népszerű előadások . . 3 $\frac{3}{4}$ " az egész kiadvány tehát 34 $\frac{1}{4}$ ivnyi terjedelemmel jelent meg. A táblamellékletek száma 15, tehát oly bő, hogy hazai szaklapjaink legnagyobb részén túlesz ezen tekintetben is.

De lássuk a szellemi munkásságot minőségében is. A szakosztály 1886-ban 7 orvosi, 7 természettudományi szakülést tartott, és 4 népszerű tudományos estélyt rendezett, melyeken összesen 27 szerző 53 tárgyról tartott előadást, ismer- tetést vagy bemutatást és pedig:

a) A hét orvosi szakülésen előadást tartottak vagy előterjesztéseket tettek következő tagtársak a következő tárgyakról:

1) *Bókai Árpád.* Ellenmég tanulmányok. A paraldehyd szerepéről brucin, thebain, pikrotoxin, chlorbaryum és physostigmin mérgezésnél.

- 2) *Farkas Géza* négy betegen hypnotikus állapotokat mutat be.
 - 3) *Klug Nándor* két galambot mutat be, melyeknek ivjáratait egy évvel ezelőtt átvágta.
 - 4) *Bókai Árpád*. Az idült amylnitrit mérgezésről.
 - 5) *Engel Gábor*. A gátrepedésekről.
 - 6) *Szilágyi Ete* egy általa szerkesztett mikrometeres szemtüköröt mutat be.
 - 7) *Bikfalvi Károly*. A haeminjegek előállításáról bróm- és jódsókkal.
 - 8) *Bókai Árpád*. A metaldehydról mint toxicus anyagról.
 - 9) *Bókai Árpád*. Az idült paraldehyd és idült chloralhydrat mérgezésekről állatoknál.
 - 10) *Engel Gábor*. A medence fekvésű szülésekről.
 - 11) *Engel Gábor*. Második petefészektümlő kiirtását ismerteti.
 - 12) *Farnos Árpád*. Atrophia muscularis progressiva egy esete.
 - 13) *Farnos Árpád* bemutatja az Esbach-féle fehérnyémérőt.
 - 14) *Genersich Antal* kórbonczatani készítményeket demonstrál.
 - 15) *Hints Elek*. A XI. agyidegről.
 - 16) *Góth Manó*. A hydrastis canadensis értékéről a nőgyógyászatban.
 - 17) *Purjesz Zsigmond*. Sklerosis lateralis amyotrophica egy esetét mutatja be.
 - 18) *Bikfalvi Károly*. A nyelv szemölcsök és izlökelyhek fejlődéséről.
 - 19) *Farnos Árpád*. „Athetosis Hammondi“ egy esetét mutatja be.
 - 20) *Bókai Árpád*. Újabb adatok a pikrotoxin és paraldehyd közötti kölcsönös antagonizmusról.
 - 21) *Bókai Árpád* új fájdalomérzés-jelzőt mutat be.
 - 22) *Bókai Árpád*. Nehány szó a gyógyszerisme tanításához.
 - 23) *Bókai Árpád* bemutatja a gyógyszerintézet új gyűjteménytárát. Összesen 11 szerző 23 tárggyal.
- A 7 természettudományi szakülésen következő szerzők a következő tárgyakat adták elő:
- 1) *Fabinyi Rudolf*. Nehány új szerves vegyület.
 - 2) *Demeter Károly*. A napraforgó rozsdája.
 - 3) *Mártonfi Lajos*. Adatok a bujturi mediterrán homok foraminifera faunájához.
 - 4) *Koch Antal*. Szolnok-Dobokamegyében folytatott részletes földtani fölvételeit ismerteti.
 - 5) *Abt Antal*. A természettani intézet regisztráló aneroidjéről.
 - 6) *Gáspár János*. Vizsgálatok a terpenek köréből.
 - 7) *Gáspár János*. A gázok elnyelése üveg által.
 - 8) *Koch Antal*. A földrengések rendszeres megfigyelésére a magyarhoni Földtani Társulat által kiadott felhívást és utmutatást ismerteti.
 - 9) *Herbich Ferencz*. Terebratula globata Sow.
 - 10) *Entz Géza*. Az erdélyi sóstavakban élő Artemiák.
 - 11) *Koch Antal*. Magyarország új átnézetes földtani térképekez használandó szinkulcsot ismerteti.
 - 12) *Schwab Friyyes*. Mira O Ceti fényváltozása.
 - 13) *Fodor László*. A körkonoid síkmetszetei.

- 14) *Pachinger Alajos*. A lövésében előforduló sporozoon.
15) *Pfeiffer Péter*. Új higanyos voltameter.
16) *Schwab Frigyes*. A α Orionis melletti új csillag.
17) *Herbich Ferencz*. Az erdélyi keleti Kárpátok krétaképződményei.
18) *Koch Antal*. Ásványtani közlemények Erdélyből I.
19) *Téglás Gábor*. A közép Marosvölgynek őstörténelmileg nevezetes barlangjai.
20) *Abt Antal* ismerteti Avéd Jákó „Gyulafehérvár éghajlati viszonyai“ című munkáját.
21) *Schwab Frigyes*. Az η Aquilae csillag fényváltozása.
22) *Herbich Ferencz*. Nehány cephalopodról a déli határhegység krétaképződményeiből.
23) *Herbich Ferencz*. Új érczelőfordulás a Gyalu Bradulujon.
24) *Fabinyi Rudolf*. A Besztercze-Nászódmezei bituminosus pala és kaolin.
25) *Fabinyi Rudolf*. Az alchymia egy érdekes jelenkori apparátusa.
26) *Dađay Jenő*. A Tintinnodeák szervezeti viszonyai.
27) *Koch Antal*. Ásványtani közlemények Erdélyből. II.
28) *Székely Bendegúz*. A Pulmonatumok talpmirigyei.
Összesen 15 szerző 28 tárggyal.

A 4 népszerű tud. estélyen Bókai Árpád következő 2 tárggyról tartott előadásokat:

- 1) A szénéleg mérgezésről.
- 2) Védőoltások fertőző betegségek ellen.

Ezen előadásoknak legnagyobb része az Értesítő múlt évi folyamában már megjelent, kisebb része az idei folyamba jó.

Tagjaink száma az 1886. év végén összesen 243 volt, 122 helybeli és 121 vidéki, az 1885. évi létszámhoz képest (236) tehát héttel több. Kilépett 4, meghalt 1 tag. 1886-ban megválasztottak: Nyiredi Géza, Bálint Sándor, Fodor László, Dr. Farnos Árpád, Dr. Hints Elek, Dr. Pataky Jenő, Lichtenegger Lajos, Nemes Felix, Poor János, Barsi József, Dr. Butorka Száva, Dr. Gerevich Emil, Dr. Szentpétery Lajos, összesen 13 tag. 1887-re megválasztottak a következő új tagok: Adler Albert, Dr. Balta Gyula, Dr. Imreh Gábor, Dr. Z. Szabó Ödön, Dr. Szini János, Barsi Lajos, Gundhardt Albert, Ruzitska Béla, Lévai Ede, Pintér Pál, Szántó Endre, Dr. Farkas Gyula, Göllner Károly, összesen tehát 13 új tag.

A múlt évben a halál egy elejétől fogva végig kitarító buzgó tagtársunkat, Kolozs megye volt tanfelügyelőjét, Váradit Károlyt ragadta ki a szakosztály kebeléből; a jelen évnek pedig mindjárt kezdetén az erd. muzeumnak érdemdús tisztviselőjétől és szakosztályunknak is derék munkásától, Dr. Herbich Ferencz örsegetől fosztott meg minket. Legyen áldás emlékezetükön.

Befejezésül szóljanak még a számok, t. i. szakosztályunknak bevételei és kiadásai a lefolyt évben az erdélyi muzeum-egylet pénztárnokának kimutatása szerint:

I. Bevétel.

1) Pénztármaradék áthozatal 1885-ről . . .	173	frt.	93 ¹ / ₂	kr.
2) Muzeum-egylettől átalány	1500	"	—	"
3) Évi tagdíjak	604	"	—	"
4) Eladott Értesítőkért	5	"	45	"
4) Takarékpénztári kamat	37	"	60	"
Összes bevétel	2320	frt.	98 ¹ / ₂	kr.

II. Kiadás.

1) Az Értesítő nyomdai kiállítása	1054	frt.	50	kr.
2) Az Értesítő expedálása, szolgálk	108	"	78	"
3) Szerzői és szerkesztői tiszteletdíjak	803	"	81	"
4) Titkári irodai kiadások	135	"	81	"
5) Az Értesítő tiszt.-példányainak bekötéséért	20	"	—	"
Összes kiadás	2122	frt.	39	kr.

Pénztármaradék 1886. év végén 198 frt. 59¹/₂ kr., melyből 61 frt. már az 1887. évre esik, mint 1887. és 1888-ra előre befizetett tagdíjak s így a valóságos pénztármaradék 1886 végén csak 137 frt. 59¹/₂ kr.

Ehez járul még Dr. Markusovszky Lajos örökítő tagnak takarékpénztárilag külön kezelt 35 frt. örökítő tagsági díja, melynek kamatai a bevételek közzé tétettek.

Igyekeztem szakosztályunk mult évi működésének teljes képét nyújtani, méltóztassanak szives tudomásul venni azt.

A közgyűlés úgy az elnöki megnyitót, mint a titkári jelentést helyeslőleg tudomásul veszi.

3. A pénztár vizsgáló bizottság tagjai: Koch Antal, Gamauf Vilmos és Parádi Kálmán nevében Koch Antal olvassa fel a következő jelentést:

Tisztelt közgyűlés! Mint az erdélyi muzeum-egylet orvostermészettudományi szakosztályának pénztári vizsgálatára kiküldött tagok van szerencsénk eljárásunkról a következő tiszteletteljes jelentést tenni. Folyó hó 12-én pénztárnok t. Móricz István urnál megjelenvén, számbavettük a szelvényes nyugtakönyvet, valamint a pénztárkönyv bevételi és kiadási tételeit, melyeket helyesen vezetve és a kellő okmányokkal támogatva találtunk. A bevétel a folyó évre történt előleges fizetésekkel együtt 2320 frt. 98¹/₂ krt. tesz, a kiadás 2122 frt. 39 kr. volt, marad tehát 198 frt. 59¹/₂ kr. vagy is helyesebben az előleges fizetések leütésével 137 frt. 59¹/₂ kr., mint valóságos 1886-ik évi pénztármaradvány.

Ezek után kérjük a tisztelt közgyűlést, sziveskedjék a pénztárnok urnak buzgó és pontos működéséért köszönetet szavazni s őt a fentartandók fentartásával az 1886-ik évi számadás terhe alól felmenteni, mely kéréssel maradunk a t. közgyűlésnek Kolozsvárt 1887. február 16-án alázasat szolgálai: Dr. Koch Antal, Parádi Kálmán, Gamauf Vilmos.

A közgyűlés a jelentést tudomásul vévén Móricz István muzeum-egyleti pénztárnok urat az 1886-ra szóló számadásokért való további felelősségtől felmenti s neki a pénztár pontos kezeléseért teljes elismerést szavaz.

4. Uj tagokul ajánlatnak: Mika Ottokár oklv. gazdász, aj. Dr. Primics György, Laczkovich Lajos egyet. tanársegéd, aj. Dr. Balta Gyula.

Egyhangulag megválasztattak.

5. Dr. Koch Antal megemlékezik Dr. Herbich Ferenczről.

6. Az elnök felszólítja a közgyűlés tagjait, hogy orvosi és természettudományi alszakok szerint csoportosulva adják be szavazataikat az illető szakosztályi alelnökre, jegyzőre s három választmányi tagra.

Az orvosi alszak szavazatainak beszedésére Kováts Sándor és Tothmayer Ferencz, a természettudományi alszak szavazatainak beszedésére Szenkovich Márton és Benkő Gábor urakat kéri fel.

A szavazatok beszedetvén és összeszámíttatván, Kováts Sándor tagtárs jelenti, miszerint az orvosi szak 10 beadott szavazat közül:

elnöknek:	Genersich Antalt	9 szavazattal	
jegyzőnek:	Bókai Árpádot	9	"
választmányi tagoknak:	Belky Jánost	9	"
	Maizner Jánost	9	"
	Purjesz Zsigmondot	9	" választotta meg.

A természettudományi szak részéről Szenkovich Márton tagtárs jelenti be a választás eredményét, mely szerint 13 szavazat közül:

az elnökségre:	{ Fabinyi Rudolf 5 szavazatot kapott	
	{ Entz Géza 5 " "	
szakjegyzőnek:	Primics György 10 szavazattal	
Választmányi tagoknak:	Abt Antal 9 "	
	Gamauf Vilmos 9 "	
	Parádi Kálmán 8 " választattak meg.	

Szakosztályi elnök, miután a természettud. szak elnökválasztásnál a szavazatok egyenlők voltak, új választást rendel el, mi megtörténvén Fabinyi Rudolf 4 szavazatával szemben Entz Géza 7 szavazattal elnöknek választatik.

Kelt mint fentt.

Klug Nándor,
szakoszt. elnök.

Dr. Koch Antal,
szakoszt. titkár.

Dr. Maizner János,
mint jegyzőkönyv hitelesítő.

Szenkovich Márton,
mint jegyzőkönyv hitelesítő.

Az Erdélyi Muzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya orvosi szaküléseinek jegyzőkönyvei.

1886. deczember havi szakülés.

Góth Manó magántanár értekezik a méh részletes kiirtásáról, bemutatván két beteget, kiknél ezen műtét a méhnyak rákos el-fajulása miatt végeztetett.

Az első eset 1885. évi július hó végén került észlelés alá. A subjectiv tünetek közt erős fájdalmak és méhvézés játszották a főszerepet. Az ujjali vizsgálat alapján méhrák lett kórismézve, mely kórismét a méhtükör megerősített.

Műtét 1885. augusztus hó elején.